

Mircea Babeș, *Die Poienesti - Lukasevka - Kultur. Ein Beitrag zur Kulturgeschichte im Raum östlich der Karpaten in den letzten Jahrhunderten von Christi Geburt*, Bonn, 1993, 248 p., 46 fig. în text + 58 planșe.

Cartea care face obiectul recenziei noastre a apărut în binecunoscuta colecție Saarbrücker Beiträge zur Atertumskunde editată de Institut für Vor-und Frühgeschichte der Universität des Saarlandes din Saarbrücken, dirijată de personalități prestigioase ale cercetării arheologice germane, între care și prof. Rolf Hachmann, cel ce prefăjează această carte. De fapt, în colecția amintită au mai apărut și alte contribuții românești, dar motivul pentru care socotim necesar să stăruim asupra acestei lucrări constă, mai cu seamă, în faptul că ea reprezintă o monografie arheologică ce privește spațiul est-carpatic.

Mircea Babeș, în prezent profesor la Universitatea din București, este un binecunoscut cercetător al arheologiei și istoriei dacice, ca și a altor etnii pătrunse în spațiul dacic, cum ar fi cea a

bastarnilor, de neam germanic. Tocmai asupra ultimei probleme se referă cartea aici recenzată care analizează, în primul rând, descoperirile arheologice ce pot fi atribuite acestei populații, vestigii care individualizează cultura Poienești - Lukasevka (în continuare citat P-L) și relațiile ei cu alte arii culturale sincrone.

Deși lucrarea lui M. Babeș se subintitulează modest "Contribuții asupra culturii în spațiul est-carpatic în ultimele secole î.H.", ea reprezintă o amplă și sistematică monografie arheologică a culturii P-L. Remarcăm, de la început, la o primă răsfoire condițiile grafice, de tehnoredactare și ilustrația de foarte bună calitate. Dacă cele de mai sus pot fi puse pe seama editorului german, sistematizarea riguroasă și tratarea minuțioasă a fiecărui aspect aparține, în schimb, autorului care a avut știința să realizeze o lucrare de ținută europeană. Prin felul cum a fost scrisă această lucrare, ea se integrează perfect și egalează cele realizate de școala germană de arheologie, de care, într-un anumit fel, aparține și M. Babeș, beneficiarul unei burse a Fundației Humboldt acordată autorului acum două decenii.

După o succintă introducere (pp. 13-15), urmează un al doilea capitol, unde se prezintă stadiul actual și istoricul cercetărilor (pp. 17-20), care ne precizează cadrul în care are loc demersul autorului.

Cel de-al treilea capitol, mult mai consistent (pp. 21-58), se referă la monumentele culturii P-L: așezări, necropole, depozite, descoperiri izolate. Aici sunt analizate sistematic și în detaliu toate aceste monumente. Mai mult chiar, autorul își publică monografic propriile săpături, cum ar fi cele din așezarea și necropola de la Borosești, dar și altele cum ar fi cele de la Davideni sau Ghelăiești care erau parțial inedite, ca și mormintele din importanta necropolă de la Poienești, cercetate de autor după 1979. Aceste prezentări, cu ilustrarea completă a materialului semnificativ ca și discutarea informațiilor editate, ne arată suportul material consistent pe care autorul își bazează concluziile sale, dând posibilitatea, în același timp, lectorului să se convingă sau nu de încheierile cărții.

Un alt capitol tot atât de important (pp. 59-120) este și cel care analizează vestigiile din aria și epoca care face obiectul cercetării, fie că ele aparțin culturii P-L, fie că au o altă origine. Sistematic și metodic sunt cercetate toate antefactele atât din punct de vedere tipologic, cât și evonologic. Important este faptul că autorul a prezentat pentru fiecare categorie de obiecte planșe cu scheme tipologice ca și hărți cu răspândirea acestora nu numai în aria P-L, dar și în plan european, fapt care reprezintă o modalitate modernă și eficientă în cercetare, din păcate atât de puțin uzitată în studiile românești de până acum. În aceste pagini se remarcă rigurozitatea și stăpânirea perfectă a metodei tipologice și cunoașterea perfectă a literaturii de specialitate.

Cel de al V-lea capitol (pp. 121-162), constituie o sinteză a descoperirilor arheologice. Aici este definită cultura P-L, originea și relațiile ei cu alte arii culturale. Totodată, pe baza unor metode moderne de studiere a vestigiilor arheologice-statistice combinatorie, stratigrafia orizontală etc., se stabilește, în primul rând, cronologia relativă, internă a culturii P-L ca și a altor descoperiri din spațiul est-carpatic, ca, în final, autorul să încerce încadrarea cronologică absolută a culturii P-L.

În fine, un capitol de concluzii istorice (pp. 163-180) încheie această amplă cercetare prin compararea rezultatelor reieșite din investigațiile arheologice cu cele din analiza surselor scrise antice. S-a stabilit, între altele, atribuirea etnică a culturii P-L, definirea etnosului de bastarni, ca și istoria acestui neam, reconstituită sistematic numai pe bază de izvoare clare, indubitabile.

Monografia se încheie cu alte două capitole în care nu trebuie să vedem simple anexe (pp. 181-248). Este vorba de un catalog al tuturor descoperirilor cunoscute în România, Republica Moldova și Ucraina. Dar în cazul de față avem de-a face, așa cum am arătat mai sus, și cu publicarea materialelor inedite din cercetările arheologice efectuate de autor, care se dovedesc a fi deosebit de bogate. Desigur, aici găsim adunat conștiincios și tot materialul edit care aparține epocii și spațiului care face obiectul studiului de față. În sfârșit, o vastă bibliografie, care se dovedește exhaustivă, încheie textul monografiei. Planșele, de o calitate ireproșabilă, sunt menite să argumenteze textul și să permită o judecare personală a lectorului asupra materialului faptic.

O atât de cuprinzătoare monografie ar părea că rezolvă totul. Tocmai o expunere atât de completă și atât de sistematică va genera, în viitor, alte cercetări și studii, dar cu toate acestea cartea lui M. Babeș va rămâne o lucrare de referință în istoriografia românească și nu numai.

Am semnalat, în continuare, câteva aspecte din ansamblul de probleme studiate în monografia prezentată care ar succita interes și recunoaștem că alegerea este subiectivă prin preocupările celui care semnează aceste rânduri.

O primă chestiune ar fi cea a descoperirilor prebastarne cu sau fără elemente culturale cultice, orizont încă puțin documentat arheologic. Pe aceeași linie a penuriei vestigiilor cercetate sistematic se situează și descoperirile reprezentând pe autohtonii geto-daci aflați în aria culturii P-L. În cazul din urmă, autorul recenziei de față își exprimă mea culpa, întrucât două sondaje arheologice ale sale (Liteni și Budeni-Dolhasca, ambele din județul Suceava) au rămas inedite. Deși materialul arheologic nu este prea numeros, el ar fi putut, într-o oarecare măsură, să aducă un spor de date referitoare la existența și la unele trăsături specifice ale culturii geto-dacilor din aria P-L, unde așezările lor încep a fi depistate, dar lipsesc, în schimb, necropolele. În ambele situații, cercetărilor arheologice viitoare le revine misiunea de a rezolva cele semnalate și a ne oferi posibilitatea unor discuții pertinente.

În ceea ce privește încadrarea cronologică a culturii P-L între anii 150-50 î.H., după cum precizează M. Babeș, am face observația-că sfârșitul acestei culturi (pus pe seama creșterii puterii dacilor în vremea lui Burebista) pare a nu fi simultan în toată aria sa de răspândire, căci în zonele ei nordice este posibilă o prelungire a existenței ei chiar până în primele decenii ale sec. I d.H., corelând dispariția acesteia cu apariția primelor manifestări ale "culturii" Lipița. În această ordine de idei menționăm că etnosul bastarnic este încă prezent în izvoarele scrise antice din sec. I d.H., deși cultura P-L a dispărut din Moldova, dar mai cu seamă el este frecvent în scrierile secolului al III-lea d.H., până pe vremea împăratului Probus, în anul 280 d.H., cu toate că din punct de vedere arheologic, bastarnii nu mai sunt documentați, fapte care succită discuții și a căror deslușire nu este acum lesnicioasă.

Problemele mai sus semnalate, rămase încă obscure, nu înseamnă că n-au fost tratate temeinic în lucrarea lui M. Babeș, dar documentația arheologică actuală este extrem de săracă, iar afirmațiile categorice sunt premature încă. Desigur, lucrarea ar merita discuții mult mai ample, dar ne mulțumim, în încheiere, numai să subliniem, că aceasta, după părerea noastră, este cea mai bună monografie arheologică a unei culturi protoistorice din literatura românească de specialitate și să o recomandăm începătorilor sau studenților ca model de cercetare arheologică.

Mircea Ignat